սկսել այդ քննութիւնը, բայց պալատականները պատմում են, որ այժմեան սուլթանի դէմ դաւադրութիւն է յայտնվել և այդ հանգամանքը դրդել է նրան քննել Աբդուլ-Ազիզի սպանման գործը: Աբդուլ-Ազիզի սպանողներին պատժելը երկիւղ կը տայ դաւադրողներին:

Ներքին Ալբանիայի մէջ ապստամբութիւն ծագեցաւ: Մօնաստերի նահանգապետը հրաման տուաւ զսպել այդ շարժումը: Հաւատացնում են, որ Սայիդ-փաշա հրաժարական կը տայ և նրա տեղ կը նշանակի քրիստոնեայ Աբէդին-էֆէնդի, որ կը յանձնի Յունաստանին զիջած երկիրները և այնուհետև առաջին մինիստրի պաշտօնը կը վարէ Մահմուդ-Նեդիմ-փաշա:

«Presse» լրագրին Ցետինիէից գրում են: Պրիզրէնդի շրջակաների մէջ Թիւրքաց երեք գունդերի վրա յարձակվեցան 6000 ալբանացիներ: Թիւրքաց զօրքերին օգնութիւն հասաւ Դերվիշ-փաշա չորս գունդ նիզամներով և կատարելապէս յաղթեց ալբանացիներին: Երկու կողմերը կորցրին մօտ 1800 մարդ: Պրիշտինի, Իպեկի և Ենօվայի ազգաբնակութիւնը բաժանվեցաւ ալբանացիներից և միացաւ Թիւրքերի հետ: Մնացած ալբանացիները ամրացել են Սոխիայի մէջ: Դերվիշ-փաշա յոյս ունի շուտով հեռացնել նրանց այդ դիրքերից: Ալբանացիների ընդդիմադրութիւնը հետզհետէ թուլանում է և Դերվիշ-փաշա յոյս ունէ շուտով ճնշել ապստամբութիւնը: Նոր տեղեկութիւնների համեմատ Դերվիշ-փաշա յաղթեց Սոխիայի մօտ ալբանացիների մի նշանաւոր զօրաբաժնին: Իպեկի մօտ ալբանացիները քաջութեամբ պաշտպանվում էին և մեծ կորուստներ ունեցան, բայց Պրիզրէնդի մօտ նրանք շուտով փախան: Սկուտարիի շրջակաների լեռնային ցեղերը վախենում են, որ Դերվիշ-փաշա նրանց գլխաթափ կանի: Յունական սահմանական դաշնագրութիւնը ստորագրելու համար Բ. Դրան հաւատարմատար կը նշանակվի Մուխտար-փաշա: Բացի նրանից Բ. Դրան գործակատարներ կը լինեն Նիզամ-փաշա և Աբէդին-էֆէնդի:

Անգլիայի Ստերին Մակեդոնիայի մէջ պատանդ վերցնող աւազակները շրջապատված են ծովից նաւերով և ցամաքից Թիւրքաց զօրքերով: Նորերումս Թիւրքաց պատերազմական նաւը սկսեց հալածել մի նաւ, որ ըստ երևոյթին աւազակներին էր պատկանում: Երբ այդ նաւը անձնատուր չեղաւ, նրան ծովը խորասուզեցին: Կարծում են, որ Ստերը այդ նաւի վրա էր:

Բ. Դուռը հրամայել է Զմիւռնիայի գըլխաւոր նահանգապետ Միդհադ-փաշային այդ նահանգի եկամուտները Կ. Պօլիս ուղարկել աստիճանաւորներին ռոճիկ տալու համար:

ՆԱՄԱԿ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻՑ

—

Փարիզ, 27 ապրիլի

Ես շատ ներողութիւն եմ խնդրում սիրելի «Մշակի» յարգոյ ընթերցողներից, որ յանկարծ դադարեցրի տեղեկութիւն տալ այստեղի անցքերի մասին: Չեմ ուզում այստեղ առաջ բերել բոլոր այն հանգամանքները, որոնք արգելեցին ինձ՝ թղթակցութիւնս շարունակել առանց ընդմիջելու, այլ կը խօսեմ այն բոլորի վրա, որոնք ունեն իսկապէս լրագրական նշանակութիւն: Կարծես թէ տասն և իններորդ դարու վերջերը նշանակված են միայն նրա համար, որ բոլոր մեծ տէրութիւնները, բացի մեծ պատերազմներից, ունենան և փոքրիկ կռիւներ կիսավայրենի խմբակների հետ: Ռուսաստանը լիբբ տաճիկների դունչը լաւ ջարդելուց յետոյ, պէտք ունեցաւ Թէկկէները խրատել: Զուլուներին ծեծեց Անգլիան, բայց բօէրները փոխարէնը վճարեցին ջօնբուլներին: Միայն Ֆրանսիան էր մնում պարտական պատմութեան առաջ. ինչքան որ աշխատեց Յունաստանի գործերում խառնվել՝ չը յաջողվեց սրան: Բայց վերջապէս սա էլ մի բան պէտք է անէր բացի ներքին բարեկարգութիւնից և յաջողվեց այդ. Թունիզի սահմաններից անցնում են կիսավայրենի խրումիրները ալժիրիական սահմանը, կոտորում են եւրօպական գաղթականներին և յափշտակելով սրանց կայքը վերադառնում են իրենց տեղը: Ֆրանսիական կառավարութիւնը պահանջեց Թունիսի բէյից, որ պատժէ այն չարագործներին, բայց բէյն պատասխանեց կեղծաւորութեամբ այն բանը ինչ որ սուլթան Համիդն է պատասխանում քիւրդերի վերաբերութեամբ—անկարող եմ զսպել այդ անհնազանդ ժողովրդին: Ուրեմն Ֆրանսիան իր գործը իր ձեռքով պէտք է կատարէր. առանց ժամանակ կորցնելու զօրքեր ուղարկեց շոգենաւերով դէպի Թունիզի սահմանները: Այս անցքը մեծ աղմուկ հանեց և հզօր տէրութիւնները յայտնեցին այն կարծիքը թէ Ֆրանսիան կը բաւականանայ միայն խրումիրները պատժելով. գիտակցած Տաճկաստանն էլ յիմարացաւ և թութակի պէս մի և նոյնը կրկնեց առանց հասկանալու: Բայց ինչքան լրագիրներից երևում է, կարծեմ Ֆրանսիան բաւականի երկար կը խլէ Թունիզից և մի քանի ժամանակից յետոյ հոգաբարձու կը դառնայ ամբողջ Թունիզի: Այստեղի ռամկապետական լրագիրները հաւատացնում են, որ Իտալիա մեծ դեր է խաղում այդ բանում Բիսմարկի թելադրութեամբ, ինչպէս Հանրի Մարտէն La Vérité (Լա վերիտէ) լրագրում մի քանի օր առաջ գրում էր հետեւեալը:—Զգոյշ լինենք, պարոններ, որովհետև մենք ոչ թէ միայն խրումիրների՝ այլ երախտամոռ Իտալիայի հետ ունենք գործ և երկաթեայ մարդը—Բիսմարկը Վօգեզեան լեռների ետևից դարան է լարում մեզ: Վերջապէս այս կարծիքը չարդարացաւ, գոնեա առ այժմ, և Ֆրանսիան առաջ է տանում իր գործը առանց մեծ խոչընդոտների հանդիպելու: Լրագիրները հաղորդում են նմանապէս, որ ամբողջ Ալժիրիայում մահմետական հոգևորականները սրբազան պատերազմ են քարոզում քրիստոնեաների դէմ: Նշանակները կարելի է ասել շատ վատ են, չը նայելով որ մարտ ամիսը լաւ անցաւ, բայց այս շաբաթ երեք անգամ մեծ քանակութեամբ մանր կարկուտ եկաւ: Փարիզում ցուրտը բաւականի զգալի է. համարեա տաքութիւնը հինգ աստիճան է միայն: Այսօր բոլոր լրագիրները գուժեցին «La France» լրագրի գլխաւոր խմբագիր, էմիլ դը-Ժիրարդէնի մահվան լուրը, որի թաղման հանդէսը տեղի կունենայ ամսիս երեսունին, շաբաթ օրը ճաշից յետոյ:

Լանգիւ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Indép. Belge» լրագրում կարդում ենք, որ Գլադստօն յայտնեց անգլիական պարլամենտում որ կը յետաձգի կալուածական բիլլի մասին վիճաբանութիւնները, որպէս զի միջոց տայ Իրլանդիայի ընդհանուր պրօկուրօրին առաջարկել մի բիլլ կրօնական երդումը ցանկացողների համար հասարակ խոստումով փոխարինելու մասին:

—Անգլիական արմատական կուսակցութեանը պատկանող պատգամաւոր Բրէդլօ շարունակում է իր պրօպագանդան երդման օրէնքի պարտաւորիչ լինելու դէմ: Ամենքը հաւատացած են որ վաղ թէ ուշ երդման պարտադիր լինելը ոչնչացված կը լինի:

—Ինչպէս յայտնի է Գլադստօն առաջարկեց արձան կանգնեցնել Բիկօնսֆիլդին, բայց պարլամենտում կազմվեցաւ մի սաստիկ ընդդիմադրութիւն այդ առաջարկութեան դէմ: Ընդդիմադրութեան առաջնորդը Լաբուշէր պատգամաւորն էր: Դրա համար Լաբուշէր ստացաւ բազմաթիւ շնորհակալութիւններ ազատամիտ կուսակցութեան ներկայացուցիչներից:

—Լրագիրները հաղորդում են որ Սերբիայի մայրաքաղաքի, Բելգրադի ուսուցչական դպրոցում ռուսաց լեզուի ուսանելը պարտադիր էր: Այժմ ռուսաց լեզուի դասատուութիւնը վերցվեցաւ և նրա տեղ գերմանական լեզուի դասատուութիւնը պարտադիր դարձաւ:

—Իշխան Բիսմարկ առաջարկութիւն արաւ որ գերմանական պարլամենտը գումարվի երկու տարվայ մէջ մի անգամ, բայց պարլամենտը ձայների բազմութեամբ մերժեց այդ առաջարկութիւնը և վճռեց որ պարլամենտը իւրաքանչիւր տարի հոկտեմբեր ամսին պիտի գումարվի: Օրէնսդրական ժամանակամիջոցը ընդունվեցաւ չորս տարեկան:

—«Indép Belge» ասում է որ իշխան Բիսմարկ դիմելով անգլիական կառավարութեանը կամեցաւ տեղեկանալ թէ ինչ է Անգլիայի հայեացքը քաղաքական յանցաւորների յանձնելու խնդրի վրա: Անգլիական կառավարութիւնը պատասխանեց որ հաստատ վճռել է մերժել ամեն առաջարկութիւն միջազգային պօլիցիայի հրագործման մասին:

—Թիւրքաց զօրքերը Դերվիշ-փաշայի առաջնորդութեամբ մի մեծ յաղթութիւն են տարել ապստամբված ալբանացիների վրա: Ընդհանուր երկիւղ է տիրում Ալբանիայում:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 մայիսի: Իշխան Պետր Գէօրգիեվիչ Օլդենբուրգսկու թաղումը կը կատարվի մայիսի 8-ին: Մինչև այդ ժամանակ Ս. Պետերբուրգ կը հասնի դուքս Օլդենբուրգսկի: Այսօր հասան Ս. Պետերբուրգ չերնօգօրիական պատգամաւորութիւնը, Սկօբոլեվ և Մօսկվայի գեներալ-նահանգապետ իշխան Դոլգորուկով:

ՀՌՈՄ, 3 մայիսի: Հումբերտ թագաւորը ընդունեց մինիստրութեան հրաժարականը և յանձնեց Սելլային նոր մինիստրութիւն կազմել:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 մայիսի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 97 ր. 25 կ., երկրորդ 94 ր. 25 կ., երրորդ 94 ր. 50½ կ., չորրորդ 94 ր. 50 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 223 ր. 75 կ., երկրորդ 216 ր. 75 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 92 ր. 87½ կ., երկրորդ 93 ր., ոսկի 8 ր. 2½ կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 24,37 պէնս, Ամստերդամի վրա 208 պէնս, ռուսաց 100 ր. Փարիզի վրա արժէ 257 ֆրանկ: Բօրսայի տրամադրութիւնը թոյլ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

մէկ գաւառին, քաղաքին, գիւղին նիւթական և բարոյական աստիճանին չափը: Ինչպէս ընկերութիւնք բարւոքել կը կամին մի երկիր, Հայաստանն, զոր իրենք իսկ չեն ճանաչեր, և ով պիտի ծանօթացնէ հայրենիքն անոնց եթէ լրագիրք չօժանդակեն անոնց այս մասին, բանիբուն թղթակիցներու միջոցով ուսումնասիրելով նոյն աշխարհին ստոյգ վիճակն, էական պակասութիւններն, ձգտումներն: Ո՞ր օր լրագիրք եկեր են մի ճանապարհ ցոյց տալու արդէն հաստատեալ մի ընկերութեան որ աւելի դիւրութեամբ հասնի իւր նպատակին: Ո՞ր հրահանգներն ներշնչած են գործող մարմիններուն: Ո՞ր ժամանակ քարոզեր են այս ինչ տեսակէտով մի ընկերութիւն կազմելու հարկաւորութիւնն: Ընկերութիւնք և ժողովներն կը շեղին երբեմն իրենց ընթացքէն, անձնական կիրքերն մերթ երևան կուգան և ընթացիկ գործերն պահ մը կը կասեցանին: Տեսնուած է երբեք մի Կ. Պօլսոյ հայ [illegible] հանգլխանալ մի խեղճ և աղքատիկ վարդապետ հարուածելով յորմէ մի շահ չը սպասուիր, քան այն ընկերութիւններն և ժողովներն որոց անդամոց մէջ բաժանորդներ ունին լրագիրք:

Ամեն ուրէք մամուլն ղեկավարն է ընդհանրութեան, սանձողն է վատթար կիրքերուն, ուղղիչն է պաշտօն վարողներուն վարմունքին, քաջալերողն է, առանց քննութեան, օգտակար ծառայութիւն մատուցանողներուն: Ամեն տեղ մամուլն ժողովրդեան չափահաս մասին վրայ այնչափ ազդեցութիւն ունի, որքան դպրոցն մանկութեան վրայ և նորա ձայնն լսելի է ամէնէն որքան եկեղեցեաց քարոզներն: Եւ սակայն Կ. Պօլսոյ լրագրութիւնն մեծագոյն մասամբ կասկածել անգամ չերևիր թէ այս եղանակ իւր պաշտօնն մոռանալով, յարաժամ առ ազգն պարտազանց կը գտնուի:

Մի լրագիր հիմնել որ սոզիկ անգիէն լուրեր հաւաքէ և իբրև մանեակ իր բաժանորդներուն հաղորդէ, մի լրագիր տպել որ վաճառականներուն զեկուցումներն զետեղէ վայելուչ փոխարինութեամբ և մի բաց դաշտ լինի այն ամեն իմաստակ պարոններուն, որոց միակ փառասիրութիւնն է իրենց փոքրիկ ուղեղին արտաթորած տողերն տպուած տեսնել, այդ այնպիսի մի պաշտօն է որ ամեն տխմար մարդ կարող է կատարել:

Լրագրաց շատութիւնն, մեր ազգին համար [illegible] համարուիլ, քանի որ յառաջադէմ չեմք ըստ բաւականի որ ընթերցողաց բազմութիւնն կարենամք գուշակել այդ շատութենէն: Մեր ազգին համար պարբերական թերթերուն գոյութիւնն և բազմաթուութիւնն այն ժամանակ ուրախալի կը լինէր, երբ տեսնէինք թէ նոքա ժողովրդեան բարգաւաճման կը նպաստեն, հսկելով նորա նիւթական և բարոյական շահերուն վրայ և մի ուղղութիւն տալով նորա առած քայլերուն: Եթէ Կ. Պօլսոյ մէջ հայ լեզուաւ հարիւր օրագիր ան- [illegible]

բազրաց իրենց ընթերցողաց նկատմամբ բռնած ընթացքն օրինակ է: Բայց մեր եւական պարոններն կը գիջանին գոնէ կարդալու «Մշակն», «Մեղուն» և «Փորձն», նոյնպէս և Զմիւռնիոյ «Արեւելեան մամուլն», որք կարին տիպար հանդիսանալ մամլոյ պարտաւորութիւնն կատարող և նորա պատիւն պահող թերթերու, և կը զգան արդեօք իրենց և նոցա մէջ եղած բարոյական և մտաւորական տարբերութիւնն:

«Ինչպէս ապրիմք, կառարկեն շատ անգամ Կ. Պօլսոյ լրագրապետք, եթէ մեր բաժանորդներն զոյրացնեմք»: Ամեն ոք իւր արժանապատվութիւնն ճանաչել միշտ և յարգել տալ պէտք. այդ է յաջող և վայելուչ ճանապարհն կենաց ամեն պարագայի մէջ: Քաղաքչական խօսքեր լսել հաճելի է մարդկային բնաւորութեան, և մի լրագիր այս կամ անոնչան անձն խնկարկելով թերևս յաջողութեան մի նշոյլ տեսնէ ի սկզբան, բայց այդ յաջողութիւնն խաբէական է միշտ, վասն զի նա ևս ի վերջէ տաղտկութիւն կը պատճառէ և որ աւելին է, հարկ եղած վարկն ու համարումն կը քանդէ կը հանէ լրագրի վերայէն, և այն օրէն կը սկսի նա ամեն անխոստովանելի միջոցներու դիմել որ իւր կեցութիւնը ապահովէ:

Կ. Պօլսոյ հայ խմբագիրք պէտք է այլ ևս ընտրեն լաւ ճանապարհն, հասկանան վերջապէս [illegible] իւր այժմեան ունեցած յառաջադիմէն, ապահովելով միանգամայն իրենց լրագրի կեանքն: Այս պայմանաւ, և այս պայմանաւ միայն կարելի է մամուլի միջոցաւ ծառայութիւն մատուցանել ազգին, որ մեծամեծ ծառայութեանց ճշմարտապէս կը կարօտի:

Իսկ նոքա որք ի սէր հայրենեաց, ի սէր ժողովրդեան բարոյականութեան, անձնիւրին անկարող կը դառնան այսպիսի զոհողութեան, փոխանակ այս ընթացքով անընդհատ վնասելու մի խակ, բայց կեսլի ժողովրդեան որ հաւասարապէս ընդունակ է թէ բարւոյն և թէ չարին, փոխանակ ի զուր սպառելու տպարաններուն թուղթն ու մելանն, աւելի մեծ ծառայութիւն մատուցած կը լինին ազգին դադարեցնելով իրենց հրատարակութիւններն և թողլով ասպարէզն աւելի արժանաւորաց:

Լրագրապետ չը լինելն ամօթ չէ երբէք. Զօշաքաղութեամբ և զզօղեալ մուրացկանութեամբ ապրիլն է պարսաւելին:

Կ. Պօլիս. Կ. Մ.